

POSTANOWIENIE

4 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz (przewodniczący)

SSN Maciej Kowalski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 4 października 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa małoletniej R. R.
przeciwko K. R.
o alimenty,
na skutek przedstawienia przez Sąd Rejonowy w Słupcy
postanowieniem z 21 lipca 2022 r., III RCz 9/22,
zagadnienia prawnego:

„1. Czy w sytuacji gdy w danym wydziale orzeka wyłącznie dwóch sędziów (którym sprawy są przydzielane losowo przez SLPS) z czego jeden wyłączony od losowania, Prezes Sądu, orzekający w tym wydziale, któremu sprawa jest przydzielona zgodnie z podziałem czynności, kierując sprawę do losowania i wyznaczając do udziału w nim innych sędziów, z powołaniem się na przepis § 47 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.06.2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, narusza zasadę niezmienności składu wynikającą z art. 47b ustawy z dnia 27.07.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych?

2. Czy Sąd powołany do rozpoznania zażalenia, stwierdziwszy, iż wyznaczenie sędziego referenta do rozpoznania zażalenia nastąpiło z naruszeniem zasady niezmienności składu wynikającej z przepisu art. 47b ustawy z dnia 27.07.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, jest pomimo to zobowiązany rozpoznać zażalenie czy też do rozpoznania zażalenia właściwy jest sąd w składzie sędziego referenta, któremu ta sprawa została pierwotnie przydzielona tj. zgodnie z treścią obowiązujących przepisów?”.

umarza postępowanie przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Powódka R. R. w sprawie przeciwko K. R. o alimenty wniosła zażalenie na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia wydane przez Sąd Rejonowy w Słupcy 12 maja 2022 r.

Zarządzeniem z 17 czerwca 2022 r. Prezes Sądu Rejonowego w Słupcy zarządził przeprowadzenie losowania składu sądu (jednoosobowego), który rozpozna zażalenie wskazując do udziału w losowaniu sędziów z wydziału cywilnego oraz rodzinnego i nieletnich. W wyniku losowania jako sędzia referent został wskazany sędzia z wydziału cywilnego sędzia P. K..

Rozpoznając to zażalenie Sąd Rejonowy w Słupcy postanowieniem z 21 lipca 2022 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne o treści bliżej określonej w sentencji postanowienia.

Pismem z 23 listopada 2023 r. powódka cofnęła zażalenie, a Sąd Rejonowy w Słupcy postanowieniem z 16 grudnia 2022 r. wobec zawarcia w sprawie ugody umorzył postępowanie w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Treść art. 390 § 1 k.p.c. wskazuje, że Sąd Najwyższy rozstrzyga jedynie tego rodzaju zagadnienia prawne, które budzą poważne wątpliwości i jednocześnie mają znaczenie dla sposobu rozpoznania apelacji (zażalenia).

Cofnięcie przez stronę apelacji lub zażalenia w postępowaniu odwoławczym, wywołanym ich wniesieniem, uzasadnia umorzenie takiego postępowania (art. 391 § 1 i 397 § 2 k.p.c.). W postępowaniu toczącym się przed Sądem Najwyższym należy zatem uwzględnić, że Sąd Rejonowy, w następstwie cofnięcia zażalenia, nie rozpozna tego środka zaskarżenia merytorycznie. Odpada tym samym podstawa do rozstrzygania przedstawionego zagadnienia prawnego (zob. postanowienia SN: z dnia 23 października 2007 r., III CZP 96/07; z 26 października 2011 r., III CZP 57/11; z 23 października 2007 r., III CZP 96/07; z 19 kwietnia 2022 r., III CZP 70/22).

Niezależnie od powyższego również wobec umorzenia postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w Słupcy postanowieniem z 16 grudnia 2022 r. podjęcie uchwały stało się niedopuszczalne (zob. postanowienia SN z 17 lutego 2022 r., III CZP 55/22; z 16 listopada 2022 r., III CZP 140/22).

Jedynie ubocznie wskazać należy, że przedstawione zagadnienie prawne opiera się na wątpliwości składu co do jego wyznaczenia do rozpoznania sprawy w związku z naruszeniem w jego ocenie przepisów o niezmienności składu orzekającego.

Według art. 47b § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: „p.u.s.p.”) sprawy są przydzielane sędziom i asesorum sądowym losowo, w ramach poszczególnych kategorii spraw, chyba że sprawa podlega przydziałowi sędziemu pełniącemu dyżur. Przepis ten nie określa jednak precyzyjnie kto i w jakiej formie dokonuje przydziału konkretnego składu orzekającego do rozpoznania konkretnej sprawy. Kwestię tę doprecyzowuje § 2 pkt 10 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (dalej: „regulamin sądowy”), według którego referentem jest sędzia, asesor sądowy oraz referendarz sądowy, któremu przydzielono daną sprawę.

Zasady przydziału spraw określają § 43 do § 76 regulaminu sądowego. Kluczowy jest tu § 43 ust. 1 regulaminu, wedle którego sprawy są przydzielane losowo sędziom jako referentom, zgodnie z podziałem czynności, przez SLPS, oddzielnie dla każdego repertorium, wykazu lub innego urządzenia ewidencyjnego, chyba że przepisy niniejszego rozporządzenia przewidują inne zasady przydziału. Przydziału przez SLPS nie stosuje się, jeżeli tylko jeden sędzia uczestniczy w przydziale spraw danego rodzaju. Według zaś § 74 ust. 1 regulaminu sądowego w aktach spraw przydzielonych przez SLPS, zamieszcza się wydruk raportu z losowania. W pozostałych sprawach przewodniczący wydziału wydaje zarządzenie o przydziale, chyba że sprawa została przydzielona przez inne narzędzie informatyczne. Wynika z tego, że wedle regulaminu sądowego sprawy są przydzielane sędziom referentom losowo przez system SLPS, a wyjątkowo zarządzeniem przewodniczącego wydziału.

Jak wynika z akt sprawy, w której przedstawiono zagadnienie prawne wskutek zarządzenia prezesa Sądu Rejonowego z 17 czerwca 2022 r. przeprowadzono losowanie składu (sędziego referenta) do rozpoznania zażalenia, choć z zarządzenia wynika, że poszerzono grupę sędziów biorących udział w losowaniu o sędziów z wydziału cywilnego. W aktach znajduje się raport z zarządzonego losowania, z którego, wynika, że wylosowany został sędzia P. K. z wydziału cywilnego Sądu Rejonowego w Słupcy. W innym miejscu akt znajduje się jednak także wydruk z raportu losowania, w którym do sprawy RC 19/22 został wylosowany drugi z sędziów wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego w Słupcy sędzia T. M.. Znajdujące się w aktach sprawy wyjaśnienia kierownika sekretariatu Wydziału III Rodzinnego i Nieletnich wskazują jednak, że jest to automatyczny zapis z systemu SLPS i nie dotyczy rozpoznania zażalenia.

Z powyższego wynika, że sędziemu P. K. przydzielono sprawę w drodze losowania przez SLPS. Wątpliwości Sądu Rejonowego w istocie wynikają z tego, że kierując sprawę do losowania Prezes Sądu Rejonowego poszerzył grupę sędziów, spośród których powinno dojść do wylosowania składu o sędziów z wydziału cywilnego, mimo że zgodnie z podziałem czynności nie powinni oni rozpoznawać spraw z wydziału rodzinnego i nieletnich. W ocenie tego Sądu doszło do automatycznego przydzielenia sprawy sędziemu T.M., który był jednym z dwóch sędziów orzekających w wydziale rodzinnym i nieletnich. Drugi z sędziów z tego wydziału E. C. nie mogła wziąć udziału w losowaniu, gdyż od jej orzeczenia wniesiono zażalenie będące przedmiotem rozpoznania. Stanowisko, według którego wskutek zarządzenia losowania w dniu 17 czerwca 2022 r. sędziego referenta do sprawy zażaleniowej III RCz 9/22 doszło do przydzielenia sprawy, która już została wcześniej przydzielona, a więc do zmiany składu orzekającego wbrew art. 47b p.u.s.p. nie jest jednak trafne. Brzmienie § 43 ust. 1 zdanie 2 regulaminu, wedle którego przydziału przez SLPS nie stosuje się, jeżeli tylko jeden sędzia uczestniczy w przydziale spraw danego rodzaju nie oznacza, że w takim przypadku automatycznie i z mocy prawa dochodzi do przydzielenia danej sprawy temu jedynemu sędziemu. Ani ustawa, ani regulamin sądowy nie przewidują bowiem przydziału spraw w sposób automatyczny. Przydział ten ma być albo losowy za pomocą SLPS albo powinno dojść do wydania zarządzenia o

przydzieleniu sprawy konkretnemu sędziemu. Do wydania takiego zarządzenia właściwy jest jedynie przewodniczący wydziału lub prezes sądu. To właśnie te organy są uprawnione do stwierdzenia, że właśnie temu sędziemu sprawa została przydzielona. W sprawie, w której przedstawiono pytanie prawne zarządzenie takie nie zostało wydane, stąd nie można mówić o zmianie przydziału omawianej sprawy i następczej niedopuszczalnej zmianie składu orzekającego.

Przyjęcie koncepcji, że do przydzielenia sprawy dochodzi automatycznie, bez wykorzystania systemu SLPS lub wydania zarządzenia przez przewodniczącego wydziału (prezesa sądu) prowadziłoby do niepewności sytuacji procesowej stron, ale i samych sędziów orzekających, co do których jak w omawianym przypadku byłyby wątpliwości, czy doszło do przydzielenia im konkretnej sprawy. Aby mówić zatem o przydzieleniu sprawy konkretnemu sędziemu konieczne jest przeprowadzenie losowania przez SLPS co spowoduje umieszczenie raportu z losowania w aktach sprawy lub wydanie zarządzenia przez właściwy organ.

Sąd pytający dopatruje się dodatkowego uchybienia w tym, że Prezes Sądu Rejonowego w Słupcy zarządzając losowanie przez SLPS nakazał uwzględnienie nie tylko sędziów orzekających we właściwym wydziale rodzinnym i nieletnich, ale także sędziów orzekających w wydziale cywilnym. W jego ocenie naruszyło to regulamin sądowy w tej części, w której nakazuje przydzielanie losowe spraw sędziom przez SLPS zgodnie z podziałem czynności. Według Sądu pytającego żaden z sędziów wydziału cywilnego nie miał w podziale czynności rozpoznawania spraw z wydziału rodzinnego i nieletnich. Przedstawione zagadnienie jest jednak kwestią wtórną wobec braku możliwości przyjęcia, że w sprawie doszło z mocy prawa do przydzielenia sprawy innemu sędziemu. Z regulaminu sądowego wynika przy tym kompetencja prezesa sądu do ustalenia składu sędziów biorących udział w losowaniu za pośrednictwem SLPS. Choć bowiem jego § 43 ust. 1 przewiduje, że sprawy przydzielane są sędziom referentom, zgodnie z podziałem czynności, to § 47 tego regulaminu wskazuje, że jeżeli zachodzi potrzeba wyznaczenia do udziału w losowaniu sędziego orzekającego w innym wydziale, prezes sądu określa wydział lub inną zasadę ustalenia sędziów biorących udział w losowaniu. Regulamin nie wyjaśnia zaś co należy rozumieć przez potrzebę wyznaczenia do

losowania innych sędziów. Zostało to pozostawione do uznania prezesa sądu. W okolicznościach sprawy, w której przedstawiono pytanie prawne można przypuszczać, że potrzeba uwzględnienia sędziów z wydziału cywilnego wynikała z przekonania o potrzebie zapewnienia losowego doboru składu, co byłoby niemożliwe w przypadku automatycznego przekazywania zażaleń od postanowień wydanych przez jednego z dwóch sędziów w wydziale rodzinnym i nieletnich drugiemu z nich.

Końcowo wskazać należy, że forma pytania prawnego do Sądu Najwyższego nie może służyć rozstrzyganiu sporów natury administracyjnej, a jedynie powinna być powiązana z potrzebą rozstrzygnięcia konkretnej zawisłej przed nim sprawy i pojawieniem się w związku z tym zagadnienia prawnego wymagającego rozstrzygnięcia. Odpowiedź Sądu Najwyższego ma zaś pomóc sądowi pytającemu rozpoznać środek zaskarżenia, a nie upoważnić go do odmowy rozpoznania sprawy, do której został wyznaczony.

Niezależnie od powyższego, wobec cofnięcia zażalenia i umorzenia postępowania w sprawie, w której zostało przedstawione pytanie prawne, na podstawie art. 355 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 390 § 1 k.p.c., w zw. z art. 398²¹ k.p.c. postępowanie przed Sądem Najwyższym podlegało umorzeniu.

[SOP]

(r.g.)